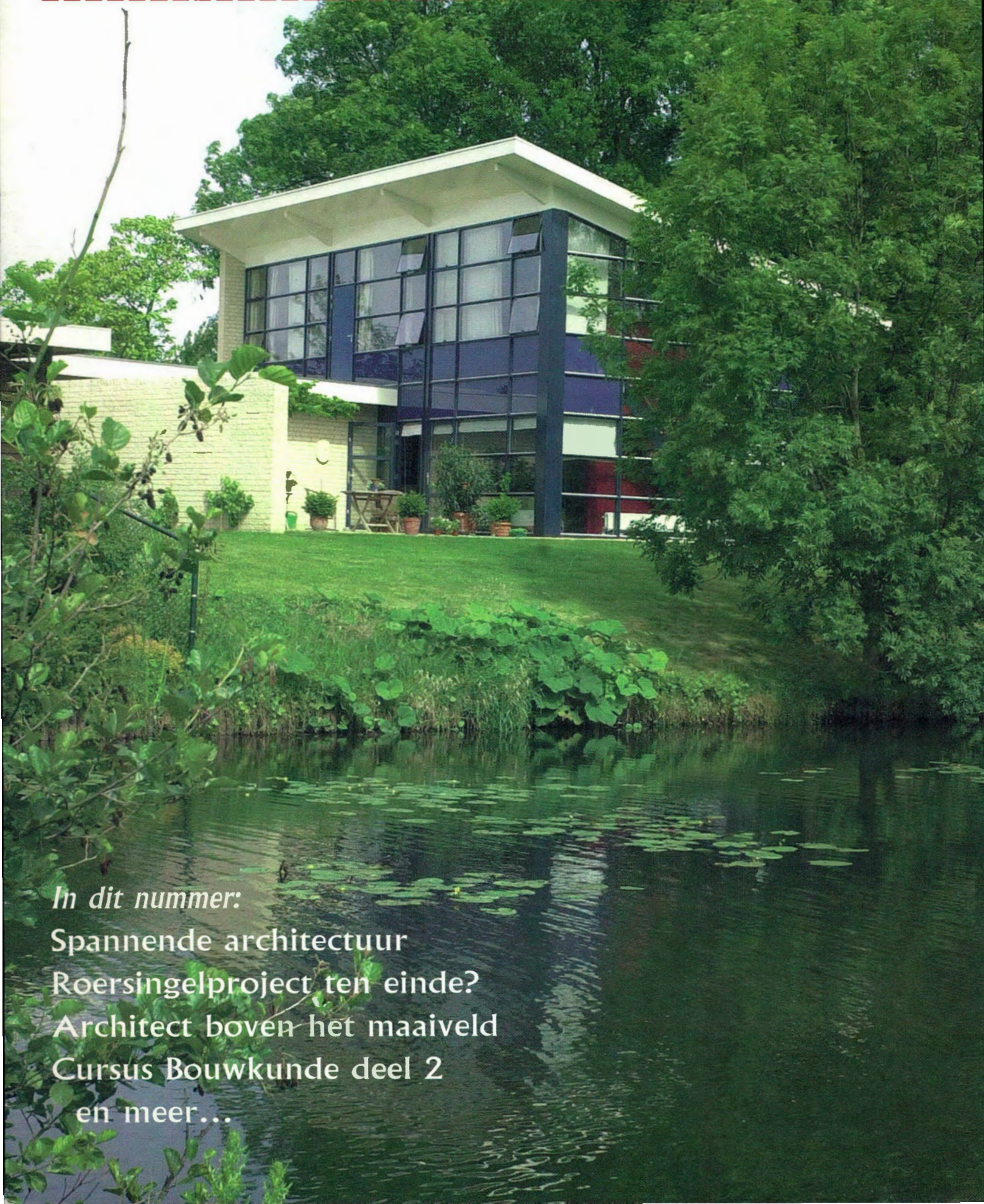

OVER MONUMENTEN,
ARCHITECTUUR EN
STEDENBOUW
IN ROERMOND
EN OMSTREKEN

RUIMTELIJK

EEN UITGAVE VAN DE STICHTING RUIMTE TE ROERMOND - Jaargang 5, nr 2 - Juni 2000

In dit nummer:
Spannende architectuur
Roersingelproject ten einde?
Architect boven het maaiveld
Cursus Bouwkunde deel 2
en meer...

Column

Peter de Cock werd in 1751 gevangen gehouden in de kelders van het Roermondse stadhuis. De stank aldaar verdreef zelfs zijn pleitbezorgers. Peter de Cock is door de eeuwen heen een schelm gebleven die zijn stad op 'n Tijl Uilenspiegelachtige wijze bekijkt.

Larie en andere koek

De whitepaper-discussie [welke - overigens creatieve - malloot bedenkt nu zo'n term?] die de gemeenteraad onlangs voerde was weer een zwarte bladzijde in de geschiedenis van Roermond. Iedereen verviel in een geheimtaal die zelfs de meest geëngageerde burger, katholiek, protestant, moslim of niet-kerkelijke na een paar minuten spontaan samenbracht: laat deze kelk aan mij voorbij gaan. Het WOL-lig taalgebruik om de zaken te maskeren is geen uitvinding van mevrouw Brink.

Zodra een architect roept: "Ik wil stedenbouwkundige spanning oproepen", ga er dan maar van uit dat er een vreselijk gebouw wordt neergepleurd. De term 'kloeke bebouwing' is ook een schitterende vorm van pure misleiding. In de bestemmingsplannen wordt het voorgesteld als een moedige, gedurfde vorm van bouwen. Wie de tekeningen bestudeert, komt er snel achter dat we te maken hebben met de andere betekenis van het woord kloek: flink van afmetingen, zonder rekening te houden met de omgeving. Het enig gedurfde zit in het feit dat men de insprekers voor de gek wil houden met larie en andere koek.

Wat is het verschil tussen de Sterrenberg en de Musschenberg? Alleen het bouwjaar, naar mijn idee. De volgende misser is wellicht weer in de maak als we het hebben over de invulling rondom de ECI-centrale. Volgens mijn onbescheiden mening bieden de huidige plannen/schetsen geen enkele meerwaarde voor de stad. Maak daar een Roermondse grachten-gordel van! Een klein Amsterdam. Met ruimte voor cafés, kunstenaars en exclusieve winkeltjes en uiteraard een fraai plein, waar fantastische evenementen kunnen plaatsvinden. Het gebied leent zich daar bij uitstek voor. In mijn ogen is het de mooiste bouwlocatie van Zuid-Nederland.

Larie en andere koek. 't Paradies noemen ze het. Voor de eerste keer sinds een jaar of dertig is er sprake van historiserend bouwen. Het vol-slagen wanproduct sluit naadloos aan bij het uitermate treurig stukje bouwkunst waarop het architectenbureau Zollner destijds wereldwijd patent had moeten aanvragen. En nu doet een of andere architect het Van Dunnetjes over. Treurig, treurig, diep treurig. Mij bekruipt hoe langer hoe meer het gevoel dat stedenbouwkundige verkrachting opgenomen moet worden in het Wetboek van Strafrecht. De heren Oonk en Van den Hout moeten onmiddellijk benoemd worden tot ereburgers van deze stad omdat ze geweigerd hebben hun pand te verkopen. Dat zijn de ware Ridders van het Heilig Graf. Zo kan 'ie wel weer voor deze keer, dacht ik zo!
Uw gewillige dienaar,
Peter de Cock

P.S.: Ik permitteer mij een glaasje Sonnema naar aanleiding van de eerste ontbindingsverschijnselen van het 'pand Bonnema'. Prangende vraag: hoe goed verzekerd is die Sociale Verzekeringsbank eigenlijk?

De Pro-Sessie vind ik uitermate boeiend en een - helaas tijdelijke - aanwinst voor de stad.

Inhoud

Omslagfoto:

Een bijzonder woonhuis aan de Wijershoflaan met een bijzondere gevelwand.

Foto: Peter Wijnands

Column, redactioneel pag. 2

Verschrikkelijk of verschrikkelijk spannend? pag. 3

Grootse plannen, grote sloop en dan? pag. 6

Een architect die boven het maaiveld uitsteekt pag. 10

Bouwkunde en bouwkunst in Roermond deel 2 pag. 13

Losse tegels pag. 16

Colofon pag. 16

Redactioneel

Deze zomereditie van Ruimtelijk werd afgerond onder tropische omstandigheden. Vandaar dat de keuze voor een koele voorpagina snel was gemaakt. Een fraaie illustratie van de meerwaarde die water geeft aan een bebouwde omgeving.

We hebben de afgelopen decennia grachten gedempt, rivieren en beken overkluisd of gekanaliseerd tot het de spuigaten uitliep. Gelukkig kwam er een kentering in dit tij. In Utrecht komt de stadsgracht terug onder de luchtbrug van Hoog Catharijne en in Breda komt de haven terug waar nu auto's staan. In Roermond zijn er ook goede gronden om twee waterlopen te herstellen cq meer zichtbaar te maken. De molentak van de Roer vanaf de ECI-centrale tot de Loesbleik die in de jaren 50 is gedempt, zou de herinrichting van de Roerdelta extra cachet geven. Ook de Maasnielderbeek die vóór de Eiermarkt in Maasniel verdwijnt om achter Leeuwen pas weer de kop op te steken, verdient beter. En de omgeving ook. Stel je eens voor: de Beekstraat, de Wilhelminalaan en de Thomas Wackerstraat met beek waar nu de betonnen platen liggen.

Heren en dames beleidsmakers, politici of niet: iets om over na te denken als u op vakantie ergens geniet van water!

De redactie

Nieuwe architectuur in Roermond 1999-2000

Verschrikkelijk of verschrikkelijk spannend?

> Gerard van de Garde en Dennis Janssen

In 1998 wijdde *Ruimtelijk* voor het eerst een special aan de Internationale Dag van de Architectuur, met onder meer signaleringen van nieuwe werken van bouwkunst in en om Roermond. Nu doen we dat nog eens, met een terugblik op projecten die in 1999 en 2000 zijn of worden opgeleverd. Variatie genoeg: bedrijfsruimten zoals het SVB-gebouw, en appartementen, 'multifunctionele' publieke gebouwen, hele nieuwe straten en in Herten zelfs twee complete wijken. Controverses ook genoeg.

Dat lijkt eigen te zijn aan nieuwe bouwwerken: dat ze nooit op algemene bijval mogen rekenen. Terecht? Ga zelf eens kijken en vel uw oordeel.

Boek Roermond in beweging

Tip voor liefhebbers van architectuur en monumenten: op 4 juli wordt het ambitieus geïllustreerde en vormgegeven boek *Roermond in beweging* officieel aangeboden aan het College van B&W. In deze uitgave van Aqueuro Resultancy worden actuele nieuwbouw- en restauratieprojecten binnen en aan de singels gepresenteerd.

Omvang: 64 pagina's; prijs: f49,50; verkoop: boekhandel en antiquariaat Boom, Neerstraat 31.

Project: Residentie Laurentius
Locatie: Wilhelminalaan 11, hoek Plein 1999 (Maasniel)
Architect: Buro Timmermans
Foto: Dennis Janssen

Maasniel is blij verrast. De ruimte tussen de voormalige Laurentiuschool en de Burgemeester Joostenlaan is heringericht. Een kermisterrein compleet met frietkot en asfalt vol gaten verdween en een nieuw, chic plein kwam ervoor terug. Een appartementenflat in vier bouwlagen voegt zich naadloos in de omgeving dankzij de postmoderne gevelgeleding en de ruimtelijkheid van het plein. Het hoofdgebouw van de school is gebleven, het kunstwerk is herplaatst, twee markante details die aan de schoolfunctie herinnerden - het klokkentorentje van de gymzaal en het smeedijzeren hekwerk - zijn weg. Een gemiste kans. Waren de randen de sluitpost van het project? Het schoolplein werd zonder hek een vormeloos soort tuin en het nieuwe plein moest het doen met jammerlijke Amsterdammertjes.

Project: Ecologische woningen type 'Zephyr'
Locatie: Stellingmolen (Molenveld)
Architect: Arcos Architecten
Foto: Peter Wijnands

Rondlopende, nieuwsgierig makende straten zoals in Hammerveld-West en Den Ekkert. Energiezuinige huizen. Natuurlijke bouwmaterialen, waaronder oer-Nederlandse baksteen (met siermetselwerk) en veel hout. Karakteristiek voor de hedendaagse reactie op de instantgetto's die in de jaren zeventig en tachtig ontwikkeld werden. Architectuur die misschien niet ontzettend vernieuwend is, maar wel ruimte biedt voor levenskwaliteit.

Maar toch vraag je je af: waar hoort deze wijk nu bij? Bij Merum? Of toch, samen met de Musschenberg, bij Herten? Of wordt de hele voormalige gemeente Herten, door het verdwijnen van voorzieningen en door groot-schalige woonwijken als deze, een slaapstad binnen Groot-Roermond?

Projecten: Oranjestate, Lindenberg, Breijlde, Heerbaan Breijwegh, Parkstate, Groeneborg
Locatie: blok Lindelaan - Oranjelaan - Bredeweg - Nassaustraat
Architect: Keulers Schrijen Coonen Architectenburo; EGM
Foto: Peter Wijnands

Bang voor hoogbouw? Nergens is het contrast tussen laag en hoog, tussen dorp en stad tastbaarder dan hier. De dorpse huizen van de Gebroeklaan tegenover het samenspel van flats dat comfortabel in de oeverwal van de Maasniel-derbeek neergevleid ligt. Je kunt het verschrikkelijk vinden, maar ook verschrikkelijk spannend.

Project: woonunits regionale instelling Beschermende Woonvoorzieningen (RIBW) Noord- en Midden-Limburg
Locatie: Lindanussingel 47 / Bisschop Schrijnenstraat 34
Architect: Will de Bruijn
Foto: Dennis Janssen

Symmetrie, brede trappen, die rode toren... dit monumentaal opgezette wooncomplex zet aan tot iets, maar tot wat precies? We zijn benieuwd wat er op het aangrenzende perceel aan de Lindanussingel komt: een gebouw van vergelijkbare kracht als dit hoekpand, of iets wat alleen maar in de schaduw daarvan kan staan? En als er nieuwbouw komt in de Bisschop Schrijnenstraat, zal die dan aansluiting zoeken bij het hoekpand, of bij de vrij bescheiden woonhuizen in de rest van die straat? Minpuntje: de cv-radiatoren die de diep ingezette ramen hun allure ontnemen.

Project: Multifunctionele Accommodatie 'de Velderie'
Locatie: blok Hendriklaan - Prins Bernhardstraat - Burgemeester Brouwersstraat
Architect: Architectenbureau Duijsens en Meijer Viol
Foto: Dennis Janssen

De bij voorbaat al roemruchte Velderie wordt langzaam maar zeker in gebruik genomen. Wat bij opleve-ring als één gebouw oogde, verandert stap voor stap in een school, een 'moezepelies', een wijkinformatiecentrum, een judoclub, een Vincentiushuis en wat niet al.

Project: Multifunctioneel Centrum (MFC) voor Senioren 't Paradies
Locatie: Munsterstraat, hoek Munsterplein
Architect: Frans van Dun (buro Timmermans)
Foto: Dennis Janssen

Werd in Maasniel een publiek gebouw tot woningen verbouwd, aan de Munsterstraat werden woningen vervangen door een publiek gebouw. Zes grondgebonden, individuele woonhuizen moesten plaats maken voor een grootschalig complex - naast een 'blokkendoos' uit de tijd rond 1980. De architect probeerde geledingen aan te brengen, een verticale verdeling die het binnenstedelijk karakter van de straat moest veiligstellen. Gelukt of niet? Het teruggekeerde keramiekreliëf van Joep Thissen, dat wij ooit in gevaar zagen, krijgt op de nieuwe gevel alle ruimte.

Locatie: Egelbroek (nabij Roerderweg)
Architect: Maatschap Engelman-Houben
Foto: Dennis Janssen

Een architect bouwde een hele straat: een coulissen-landschap in natuursteen. Mogen we nu eens het woord 'schitterend' laten vallen? Dit moet u beslist gaan bekijken. (We hadden u daar al in 1998 op kunnen wijzen, maar maken die ommissie bij deze graag goed.)

Locatie: Marga Klompéstraat (Musschenberg)
Architect: Henk Wolters Architects
Foto: Peter Wijnands

De nieuwe wijk Musschenberg gezien van haar zondagse kant. Een rondlopende straat die precies op de flauwe helling aan de voet van de Tintelberg is gesitueerd. Wat ons betreft het meest intrigerende hoekje van de wijk.

Project: Roerstaete
Locatie: Andersonweg 28-48
Architect: John van Schaijik
Foto: Dennis Janssen

De Andersonweg biedt, na het groene Roerdal met kasteeltje Hattem, een glorieuze entree tot de stad Roermond. Links en rechts stijlvolle villa's en herenhuizen die een stijlkaart bieden van de architectuur rond 1900: neogotiek, chaletstijl, eclecticisme, Jugendstil en Amsterdamse school. Aan het begin van die entree verrees vorig jaar deze appartementenflat met - wie had dat ooit gedacht? - zijn rug naar de Andersonweg toegekeerd. Wie de voorkant van het gebouw wil bewonderen moet er een natuurwandeling door het Hammerveld(-Oost) voor over hebben.

Project: Reinald Residentie
Locatie: blok Graaf Reinaldstraat - Bisschop Boermansstraat - Bisschop Drehmannsstraat - Secretaris Moonenstraat
Architect: Henk Wolters Architects
Foto: Dennis Janssen

Bedrijfsruimten op de begane grond, woningen daarboven. Dat is de invulling van de Reinald Residentie. Een voorstudie voor het Designer Outlet Center op het kazerneterrein? Een klassieke zuilenarcade, balustrades van gekruiste diagonalen, terugspringende coulissen in de gevelwand en een wat fortachtig buitenaanzicht - misschien geïnspireerd op het gegeven dat ook hier vroeger een kazerne stond (de marechausseekazerne).

Grootse plannen, grote sloop en dan?

> Bert Thomassen

Het tumult is verstomd en de sloop is voltooid. Binnenkort kunnen we niet meer genieten van zulke mooie doorkijkjes op de Steenen Trappen en de achterkanten van de Neerstraatpanden als hierboven op de foto. Dan is het Roersingelgebied volgebouwd en heeft Roermond er een nieuwbouwwijk bij. Voor de Stichting Ruimte reden voor een terug- en vooruitblik.

De trammelant

Al vele jaren bestaan er plannen voor invulling van een flink stuk historisch Roermond. Voor het gebied dat ligt in het blok van de Neerstraat, Molenstraat, Roersingel en Brugstraat. Een heel mooi stuk Roermond, waarvan gezegd kan worden dat er al zeer vroeg geschiedenis werd geschreven blijkens diverse kaarten, documenten en bodemvondsten. Die geschiedenis krijgt een nieuw hoofdstuk: de bouw van een parkeergarage, een voor de huidige tijd blijkbaar noodzakelijke invulling. Hoe dat zo heeft kunnen gebeuren willen we hier in herinnering roepen. Eerder al verschenen in Ruimtelijk diverse artikelen over de Roersingelplannen. Het volgende is mede een samenvatting daarvan.

In juni 1997 melden wij dat we na een hoorzitting óver en presentatie van de plannen voor dit gebied 'inspraak' wensen bij de planvorming, teneinde te bereiken dat enkele onderdelen danig worden bijgesteld.

Wat vinden we niet goed:

- De geplande parkeergarage is van omvang te groot en van vorm vooral te hoog.
- Op het binnenterrein is een appartementencomplex gedacht dat dwars op iedere 'lijn' in het gebied staat.
- Er is een ronde hoektoren met metaalachtige bekleding bedacht voor de hoek Molenstraat/Roersingel.
- De woningbouw op de Roersingel wijkt af van de historische rooilijnen.
- De totale achterbouw van het winkelpand Cillekens-Dreessens moet verdwijnen.

Wat we wel goed vinden is dat er eindelijk zicht komt op restauratie van de monumenten aan de Roersingel (op nummer 3 t/m 6) en dat er tussen de parkeergarage en de achterkanten van de woningen enige groene ruimte zal worden gerealiseerd.

In december 1997 melden wij dat we bezwaarschriften hebben ingediend tegen de plannen omdat 'overleg' met de gemeente geen veranderingen teweeg hebben gebracht. Er is naar ons gevoel eerder een soort haast om aan parkeer-behoefte te voldoen dan een weloverwogen invulling van een historisch stuk Roermond.

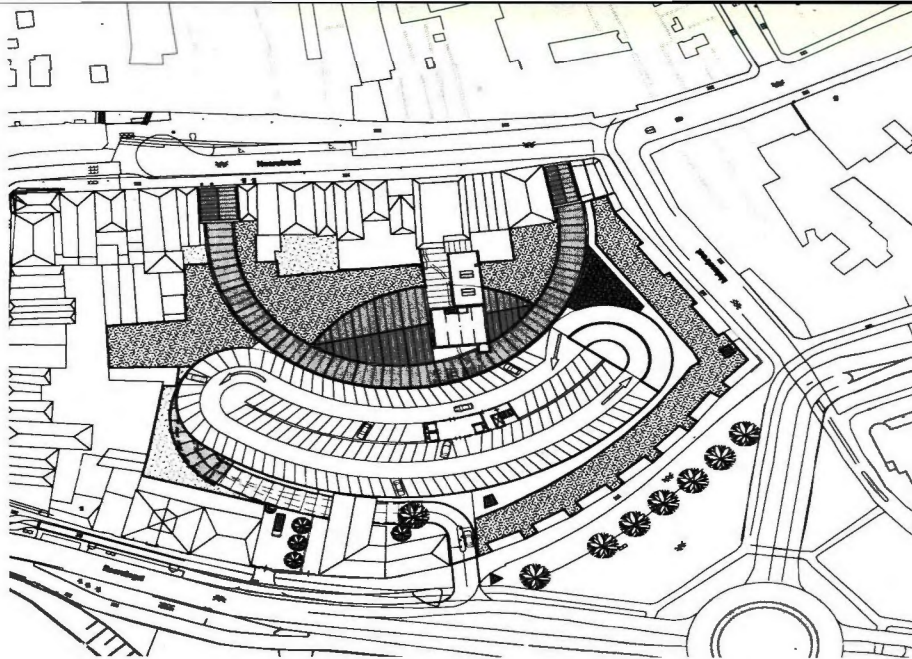
Op 29 januari 1998 stemmen de gemeenteraadsleden in met de plannen voor het Roersingelgebied. Daarmee stemmen ze ook in met sloop van 'Cillekens', wat voor ons betekent dat

Foto op pagina 6: Eeuwen kijken op ons neer of liever: gapen ons onbeschaamd aan.

Van links naar rechts: 19e-eeuws eclecticisme (aan de straatzijde zichtbaar), neobarok, Jugendstil (ook aan de straatzijde), Maaslandse renaissance. (Voor het vooraanzicht: zie de tekening op de middenpagina's.)

Foto: Dennis Janssen

Plattegrondtekening van de toekomstige situatie. Centraal de niervormige parkeergarage. Tussen deze garage en de achterzijde van o.a. Cillekens de overkapte voetgangerspassage in een halve cirkel met in-/uitgangen aan de Neerstraat. Tekening: Arn Meijs Architecten bv

we die dreiging moeten/willen voorkomen. Dat kan door nú een (voorlopige) monumentenbescherming daarvoor aan te vragen. Eerder was er geen sprake van dreigende sloop; dan kan je ook geen bescherming krijgen.

We worden nogal aangekeken op deze handelwijze, maar we bewandelen geen illegale weg. We hebben volgens de mogelijkheden gereageerd op de plannen, op de uitkomsten van de hoorzittingen en de beslissingen van de gemeenteraad. Om te kijken of wij nog op onze schreden willen terugkeren nodigt de gemeente ons uit voor een gesprek en voor een vervolgesprek, dus er groeit al een soort overleg met een belanghebbende partij. In de tussentijd vraagt de gemeente vergunning voor het slopen van delen van het binnenterrein. Daar maken wij bezwaar tegen onder het motto 'niet in stukjes, maar als een geheel'.

In maart 1998 doen wij onze abonnees uit de doeken hoe wij ons in het overleg met de gemeente opstellen.

In juni 1998 kunnen we het volgende meedelen: door het aanvragen van de monumentenbescherming en de wens tot bijstelling van de plannen ontstaat er vertraging voor de uitvoering van de plannen. Het overleg met de gemeente hierover dreigt in een impasse te raken en om daaruit te komen wordt de heer K. Rijnboutt, voormalig rijksbouwmeester, om advies en hulp gevraagd.

De noodzakelijke wijziging van het bestemmingsplan moet

door de provincie worden goedgekeurd. De provincie doet dit dat voorjaar niet omdat zij 'van mening is dat het gehele plan niet voor goedkeuring in aanmerking komt omdat er geen sprake is van een afweging waarbij met grote zorgvuldigheid is nagegaan of bebouwing kan worden toegestaan'. En passant wordt ook het bijbehorende bouwplan niet acceptabel bevonden. Dit gedeelte van het huiswerk moet de gemeente dus overdoen.

In september 1998 kunnen wij melden dat divers overleg verschillende resultaten heeft opgeleverd:

- Omdat de 'flat' verdwijnt uit het plan en de parkeergarage wat lager en anders wordt vormgegeven, zal er geen groen deel in het binnenterrein kunnen worden gerealiseerd.
- De nieuwe woningen zullen allemaal binnen de historische rooilijnen worden gebouwd.
- Het achterhuis Cillekens zal gespaard blijven en voor het hele complex wordt een bouwhistorische analyse opgesteld.

De plannen zullen worden aangepast door de ontwikkelaars en de architect.

Einde oorlog?

Een jaar later, in september 1999, komt de eindoplossing vrijwel in zicht. Er zijn in de tussenliggende tijd flinke

Nieuwbouw in de Molenstraat aansluitend op het hoekpand met de Neerstraat.

Tekening: Arn Meijs Architecten bv

Historische panden, ingang parkeergarage en nieuwbouw aan de Roersingel.

Tekening: Arn Meijs Architecten bv

veranderingen aan de plannen doorgevoerd, bijvoorbeeld omdat de sloop van het hoekpand Neerstraat/Molenstraat onacceptabel was en enkele andere ongepastheden moesten worden opgelost. Ook de plaatsing van winkels, aanvoerstromen voor goederen etc. hebben veel inventiviteit geleverd. Daarmee kwamen rigoreuze veranderingen, bijvoorbeeld de verplaatsing van de voetgangerspassages van de Brugstraat naar de Neerstraat. Zulke planveranderingen hebben nogal wat consequenties gehad. We hebben de gemeente er uiteindelijk ook van kunnen overtuigen dat het niet verantwoord was om de Molenstraat op te hogen.

Enfin, wanneer u al dit overleg had kunnen meemaken, zou u ervaren hebben voor welke vragen wij ons steeds gesteld zagen. Maar uiteindelijk is de kou uit de lucht en medio september heeft de eindpresentatie plaats. Intussen is er wel nog even een wethouder aan ten onder gegaan. Onder meer door een 'structurele onderschatting van de monumentale aspecten en betekenis in/aan het plangebied', aldus een onderzoekscommissie uit de gemeenteraad die naging wat er allemaal 'niet goed ging'.

Naar aanleiding van de eindpresentatie van de plannen gaan alle partijen akkoord. Naast onze stichting zijn dat ook de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de Stichting tot Behoud van Monumenten van Bedrijf en Techniek in het Zuiden van het Land, de provincie en de gemeente zelf

uiteraard. Enkele weken daarna kan de noodzakelijke samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en projectontwikkelaar worden getekend. Ze kunnen gaan slopen (tenminste datgene waarvoor toestemming is verkregen), archeologisch onderzoek verrichten en de bouw beginnen. Nu, in het voorjaar van 2000, zijn die activiteiten behoorlijk zichtbaar. (Het verhaal gaat dat de slopers met een kaart in de hand aanstalten maakten om de achterbouw van Cillekens neer te halen. Ze hielden de kaart op zijn kop!)

Het nieuwe oude Roermond

Hoe gaat dit nieuwe gebied eruitzien, wat komt er allemaal? Over twee jaar zult u het allemaal in zijn definitieve vorm kunnen bekijken en - als het meezit - ervan genieten (zie plattegrond).

Naast het pand Marand (hoek Neerstraat/Molenstraat) loopt u dan vanaf de Neerstraat een passage in waaraan links en rechts winkels of horecagelegenheden liggen. Het pand Cillekens is op de begane grond en door het 'transparante dak' van de passage heen te zien. Ook hieromheen horeca. U kunt de passage verder door lopen en weer verlaten aan de Neerstraat bijna ter hoogte van de lichtblauwe gevel van Janssens-Höppener. Komt u met de auto dan komt u zeker van 'buiten', maar goed. U kunt de parkeergarage binnenrijden vanaf de Roersingel. Dan rijdt u een klein stukje door een historisch

pand en kunt u het niervormig gebouw 'oprijden'. Keuze uit drie lagen en een bovendeck (nog even nakijken!) en uit bijna 400 plaatsen. U verlaat de garage ook weer aan de Roersingel, eventueel met de aankopen die u gedaan heeft in de geplande supermarkt op de begane grond. De bevoorradiging van alle winkels door middel van grotere en kleinere vrachtwagens vindt ook aan de Roersingel plaats.

Het kan ook zijn dat u wilt gaan wonen aan de Roersingel of aan de Molenstraat. Daar heeft u de keuze uit vier woonlagen (zie de tekeningen).

Aan de Roersingel zijn dan inmiddels de monumentale panden gerestaureerd en biedt het pand op nummer 4/5 onderdak aan de Alliance van Honderd.

Over restauratie gesproken: het vrijwel complete pand Cillekens zal in grootse luister gerestaureerd zijn en een horeca-en/of museale bestemming gekregen hebben. Te hopen valt dat van het interieur en exterieur veel zichtbaar, en dan bedoel ik eigenlijk 'bezoekbaar', blijft. Dan kunt u met eigen ogen zien waarom het voor de Stichting Ruimte zo'n halszaak is geweest om juist dit pand te willen behouden.

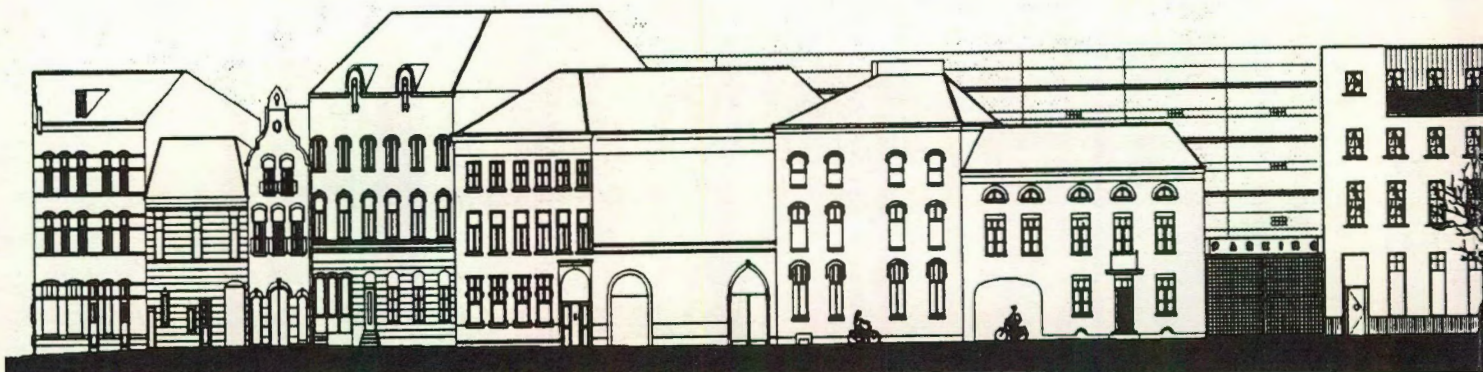
Een klein stukje historisch Roermond heeft gezorgd voor een 'doorbraak'. En voor veranderingen van plannen die voor een groter gebied onherroepelijk verkeerd zouden zijn geweest.

De Kathedraal weerspiegeld in een poel van het Roersingelproject; links het monumentale pand Roersingel 6, straks ingekort en deel uitmakend van de parkeergarage.
Foto: Dennis Janssen

De 'in- en uitgangen' voor de voetgangerspassage in de Neerstraat.
Tekening: Arn Meijs Architecten bv

Historische panden, ingang parkeergarage en nieuwbouw aan de Roersingel.

Tekening: Arn Meijs Architecten bv

veranderingen aan de plannen doorgevoerd, bijvoorbeeld omdat de sloop van het hoekpand Neerstraat/Molenstraat onacceptabel was en enkele andere ongepasteheden moesten worden opgelost. Ook de plaatsing van winkels, aanvoerstromen voor goederen etc. hebben veel inventiviteit geleverd. Daarmee kwamen rigoureuze veranderingen, bijvoorbeeld de verplaatsing van de voetgangerspassages van de Brugstraat naar de Neerstraat. Zulke planveranderingen hebben nogal wat consequenties gehad. We hebben de gemeente er uiteindelijk ook van kunnen overtuigen dat het niet verantwoord was om de Molenstraat op te hogen.

Enfin, wanneer u al dit overleg had kunnen meemaken, zou u ervaren hebben voor welke vragen wij ons steeds gesteld zagen. Maar uiteindelijk is de kou uit de lucht en medio september heeft de eindpresentatie plaats.

Intussen is er wel nog even een wethouder aan ten onder gegaan. Onder meer door een 'structurele onderschatting van de monumentale aspecten en betekenis in/aan het plangebied', aldus een onderzoekscommissie uit de gemeenteraad die naging wat er allemaal 'niet goed ging'.

Naar aanleiding van de eindpresentatie van de plannen gaan alle partijen akkoord. Naast onze stichting zijn dat ook de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de Stichting tot Behoud van Monumenten van Bedrijf en Techniek in het Zuiden van het Land, de provincie en de gemeente zelf

uiteraard. Enkele weken daarna kan de noodzakelijke samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en projectontwikkelaar worden getekend. Ze kunnen gaan slopen (tenminste datgene waarvoor toestemming is verkregen), archeologisch onderzoek verrichten en de bouw beginnen. Nu, in het voorjaar van 2000, zijn die activiteiten behoorlijk zichtbaar.

[Het verhaal gaat dat de slopers met een kaart in de hand aanstalten maakten om de achterbouw van Cillekens neer te halen. Ze hielden de kaart op zijn kop!]

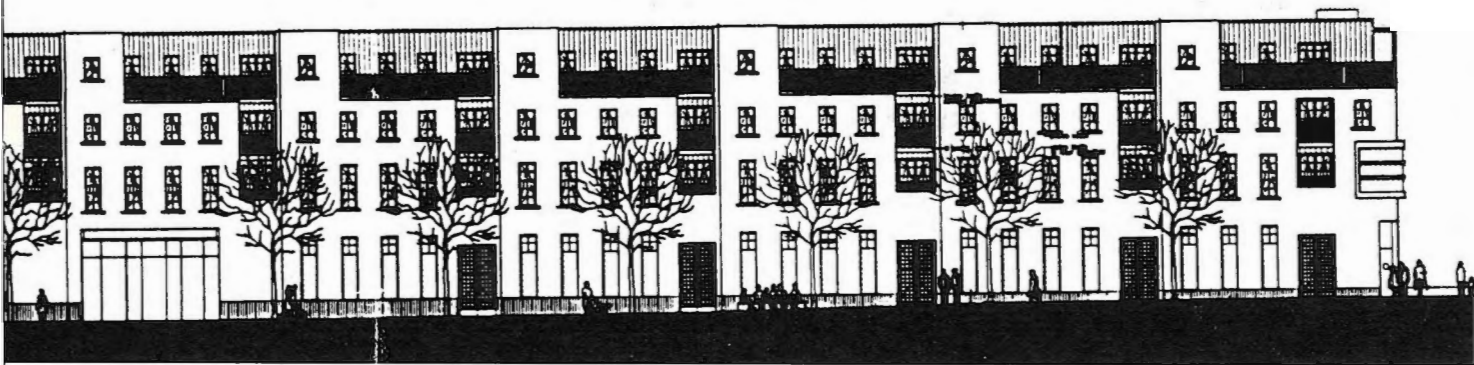
Het nieuwe oude Roermond

Hoe gaat dit nieuwe gebied eruitzien, wat komt er allemaal? Over twee jaar zult u het allemaal in zijn definitieve vorm kunnen bekijken en - als het meezit - ervan genieten (zie plattegrond).

Naast het pand Marand (hoek Neerstraat/Molenstraat) loopt u dan vanaf de Neerstraat een passage in waaraan links en rechts winkels of horecagelegenheden liggen. Het pand Cillekens is op de begane grond en door het 'transparante dak' van de passage heen te zien. Ook hieromheen horeca. U kunt de passage verder door lopen en weer verlaten aan de Neerstraat bijna ter hoogte van de lichtblauwe gevel van Janssens-Höppener.

Komt u met de auto dan komt u zeker van 'buiten', maar goed. U kunt de parkeergarage binnenrijden vanaf de Roersingel. Dan rijdt u een klein stukje door een historisch

pand en kunt u het niervormig gebouw 'oprijden'. Keuze uit drie lagen en een bovendek (nog even nakijken!) en uit bijna 400 plaatsen. U verlaat de garage ook weer aan de Roersingel, eventueel met de aankopen die u gedaan heeft in de geplande supermarkt op de begane grond. De bevoorrading van alle winkels door middel van grotere en kleinere vrachtwagens vindt ook aan de Roersingel plaats.

Het kan ook zijn dat u wilt gaan wonen aan de Roersingel of aan de Molenstraat. Daar heeft u de keuze uit vier woonlagen (zie de tekeningen).

Aan de Roersingel zijn dan inmiddels de monumentale panden gerestaureerd en biedt het pand op nummer 4/5 onderdak aan de Alliance van Honderd.

Over restauratie gesproken: het vrijwel complete pand Cillekens zal in grootse luister gerestaureerd zijn en een horeca- en/of museale bestemming gekregen hebben. Te hopen valt dat van het interieur en exterieur veel zichtbaar, en dan bedoel ik eigenlijk 'bezoekbaar', blijft. Dan kunt u met eigen ogen zien waarom het voor de Stichting Ruimte zo'n halszaak is geweest om juist dit pand te willen behouden.

Een klein stukje historisch Roermond heeft gezorgd voor een 'doorbraak'. En voor veranderingen van plannen die voor een groter gebied onherroepelijk verkeerd zouden zijn geweest.

De Kathedraal weerspiegeld in een poel van het Roersingelproject; links het monumentale pand Roersingel 6, straks ingekort en deel uitmakend van de parkeergarage.

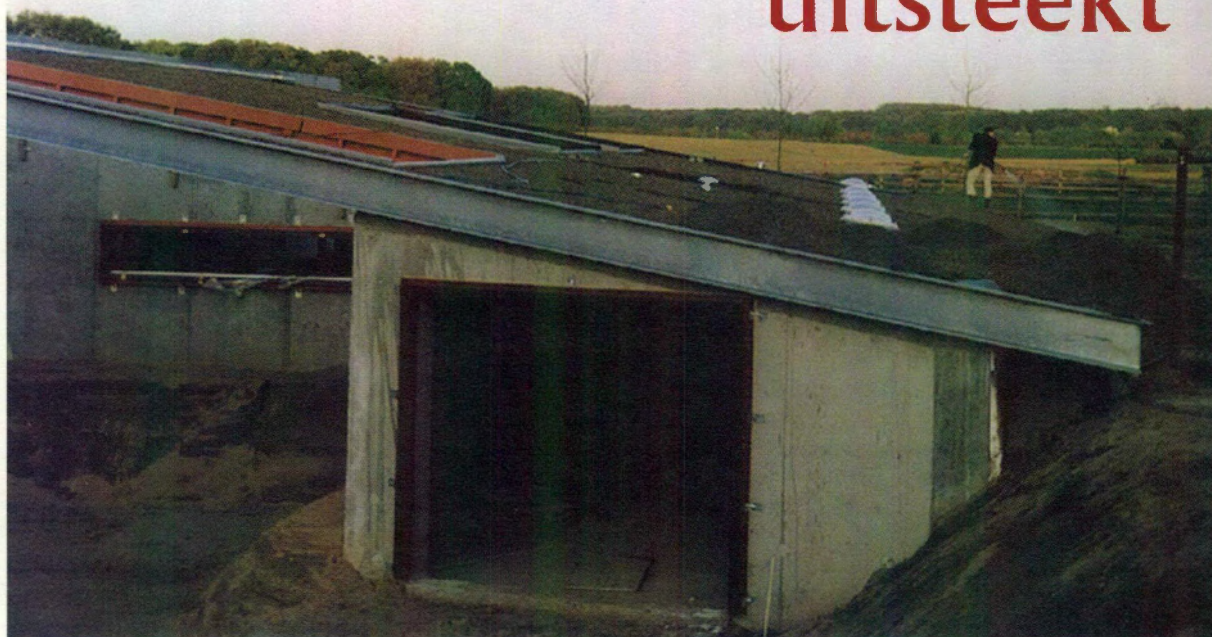
Foto: Dennis Janssen

*De 'in- en uitgangen' voor de voetgangerspassage in de Neerstraat.
Tekening: Arn Meijs Architecten bv*

Gesprek met Hans Boots

Een architect die boven het maaiveld uitsteekt

*De nieuwe, uit de velden oprijzende, half ondergrondse woning aan de Dirksbergerweg.
Foto: Arjo Brouns*

> Arjo Brouns

Gehurkt zitten we samen naar de nieuwe lentescheuten van zijn Japanse bamboeplant te kijken. Ik zie, maar de verruikt kijkende ogen van architect Hans Boots absorberen de plant van teen tot top. 'Binnen enkele jaren bereikt deze plant gemakkelijk een hoogte van wel vijf meter. Let op de tak- en bladstructuur. Prachtig in zijn eenvoud.'

Twee Verre-Oostenstruiken bevinden zich aan het einde van een behoorlijk diepe tuin en zijn middels een hoge heg geïsoleerd van de rest van al het groen. Een eenvoudig, lichtelijk door mos aangeslagen eenpersoonsbankje vergezelt de beide planten. 'Hier zit ik in de zomer vaak en graag.'

Een echt onderkomen

Intimiteit, rust en geborgenheid geeft dit eilandje aan de Petrus Polliusstraat. Net zoals zijn in aanbouw zijnde toekomstige woonhuis aan de Dirksbergerweg (zijweg Heinsbergerweg, achter kerkhof Tussen de Bergen). Komend najaar verwachten de ontwerper en zijn gezin in deze 'leefkuil' hun intrede te kunnen doen.

Een meer dan bijzondere woning. Het huis ligt voor de helft onder de grond. Een onderkomen voor deze moderne holbewoner. 'Het ondergrondse heeft me altijd al gefasci-

neerd. Vroeger als kind al. Het schenkt veiligheid en geborgenheid.' Belangrijke terugkerende elementen. Maar ook de minimale ingreep in het landschap en het feit dat het zomers koel en in de winter in verhouding warm is spelen mee. En, ten slotte, de natuurlijke overloop van het maaiveld in het dak. Vanaf de Heinsbergerweg is dit duidelijk waarneembaar. In een hoek van ongeveer 9 graden rijst geleidelijk de schuine dakpartij uit de grond. Begroeiing op het dak zal de verbinding met het agrarische voorland gaan vormen. De huidige prilheid van de aanplant kan de twee grote patio's - die belangrijke elementen voor de lichttoevoer van dit huis zijn - en de dakpartij nog niet aan het oog onttrekken. Een alert voorbijrijdende Roermondse middenstander zou direct de conclusie trekken dat het hier gaat om de aanleg van de tweede skischans in Roermond. De half ondergrondse bebouwing stelt speciale eisen aan het materiaalgebruik. Het hoofdbestanddeel van dit bouwwerk is beton dat 25 cm dik is en een speciale waterdichtende kwaliteit bezit. Verder opvallend is de strakke stalen wand die in het woongedeelte is aangebracht.

De huidige status is van een natuurlijke, zuivere schoonheid: het pure materiaalgebruik - beton en staal - en het aangrenzende agrarische landschap vormen een geheel. Het is niet

kaal, maar eerder 'warm' en creëert, nu al, geborgenheid. Deze harmonie is bijzonder in ons Roermonds woongebied.

Van 'nul vormgeving' tot Engelman

Hans is geboren in oktober 1953, op de Schuitenberg. De architectonische kwaliteiten zitten in zijn genen: opa was aannemer en vader bouwkundige. Vader stimuleerde Hans om ook de bouwkundige richting in te slaan. In eerste instantie volgde hij aan de Heerlense HTS de studie weg- en waterbouw, maar hij zag al gauw dat zijn ambitie meer op het bouwkundige terrein lag. Zijn studie aan de Academie voor Bouwkunst werd voltooid toen hij reeds werkzaam was bij Bureau Snelder (Maastricht), bekend van o.a. het CBS-gebouw in Heerlen en de eerste versie van de Oranjerie in Roermond. Het was midden jaren zeventig.

'Toentertijd studeerde de ene na de andere architect af met pillen van boekwerken volledig gewijd aan demografie, intermenselijke aspecten, buurtonderzoek en inspraak. Er werd goedkoop gebouwd en de vormgeving was nul.'

Een verademing was volgens Hans de verwezenlijking van de Oranjerie, nog zonder bibliotheek. 'Dit gebouw maakte bij mij iets los en heeft een inspirerende werking op me gehad. De verhoudingen, de manier van benaderen en het met-selwerk waren bijzonder. En de zaal, natuurlijk.' Het huidige concept kan hem nauwelijks bekoren. 'Het nieuwe theatergebouw leunt op het verleden, maar op een verkeerde, goedkope manier. Alleen de vorm herinnert aan het art-decotijdperk. De essentie van vroeger ontbreekt totaal. Verder is er geen gebruik gemaakt van de hedendaagse middelen.'

Het eerste ontwerp waarvoor hij merendeels verantwoordelijk was betrof een projectbouw woonhuizen in Spijkenisse, verwezenlijkt in 1978. 'En vergeet niet de enkele details die ik heb aangebracht in het Provinciehuis te Maastricht', zegt hij gniffelend.

Sinds geruime tijd werkt hij nu bij Maatschap Engelman-Houben (Maasbracht). 'Waar Snelder stopte, begon Engelman', vervolgt Hans. De modernistische grondslag, het gebruik van materialen waarvan de kiem in de jaren dertig ligt (Bauhaus), het prima teamwerk, de uitstekende werksfeer en de steeds vernieuwende en inspirerende prikkels die uitgaan van Maarten Engelman zijn belangrijke injecties waardoor hij zich nog steeds optimaal voelt functioneren bij zijn huidige werkgever.

Vernieuwing en het aspect tijd

Hans voelt geen affiniteit met vroegere Roermondse

architecten, zelfs niet met de grote, in het buitenland bekende persoonlijkheden, al dan niet levend. Al verafschuwt hij het merendeel van Cuypers' werk, diens vrijdenkendheid herkent hij enigszins bij zichzelf. 'Vernieuwingsdrang. Steeds projecten opnieuw bekijken. Anders bekijken. Elke keer weer. Ik ben geen esthetisch architect, maar meer een conceptueel schepper.' Ter verduidelijking wijst hij naar de centrale wand van zijn huidige, zelf ontworpen woonhuis. 'Dit is de kern, de grote lijn van het ontwerp. Van hier uit ben ik verder gegaan, uitgaande van het ruimtelijk principe.' Op deze plek heeft nooit eerder bebouwing plaats gevonden. 'Ik heb bewust gekozen voor een ontwerp dat zijn tijd vertegenwoordigt. De jaren tachtig. Het past wonderwel in de rij huizen die elk een bepaald tijdsbestek representeren. De twintiger, dertiger, vijftiger en zestiger jaren zijn terug te vinden in de Petrus Polliusstraat. Het aspect tijd vind ik een essentieel onderdeel in de architectuur. Tijd gaat verder, niet stilstaan. Elke tijdgeest dient in een stad herkenbaar te zijn.' Daarom maakt hij zich zorgen over de steeds meer verdwijnende afspiegelingen van de jaren zestig.

Het pand Brugman Keukens/Start Uitzendbureau: aparte raampartijen voor uitzicht en lichtinval.
Foto: Arjo Brouns

Kansen in Roermond

Concepten van Maatschap Engelman-Houben worden steeds meer gerealiseerd in de Roermondse nieuwbouw, maar die van onze lokale ontwerper slechts sporadisch. Zijn beide woonhuizen en het pand Brugman Keukens aan de Roersingel zijn tot nu toe de enige elementen in de stad die op de naam van Hans kunnen worden geschreven. 'Het pand Brugman Keukens heeft geen duurzaam

karakter. De ontwikkeling ervan berust op een commercieel pakket. De verwezenlijking was afhankelijk van een vastgelegd budget. Dit brengt beperkingen en concessies met zich mee.' Met enige trots weet hij wel te vermelden dat hij voor het eerst een nieuwe invulling heeft gerealiseerd voor de functie van een raam. De raamfuncties lichttoevoer en uitzicht zijn van elkaar gescheiden. Het onderste raamgedeelte zorgt voor-namelijk voor het uitzicht naar buiten terwijl de tweede, bovenste raampartij uitsluitend zorg draagt voor de benodigde lichtinval.

Roermond biedt nog vele mogelijkheden. Het Bacocomplex en bijvoorbeeld de lege plek naast het pand van ex-bakkerij Smeets op de Neerstraat ziet hij als uitdagingen. Het Roerdeltaproject moet trouwens een stedelijke allure krijgen! Principieel fout in Roermond is de behandeling van haar singels. 'Wallen en verdedigingsmuren omsloten vroeger de stad. De singels kwamen hiervoor in de plaats en vervulden dezelfde functie. Het appartementencomplex aan het einde

Over TheaterHotel De Oranjerie: 'Alleen de vorm herinnert aan het art-decotijdperk. De essentie van vroeger ontbreekt totaal.'
Foto: Dennis Janssen

van de Willem II-singel en het nieuwe rechtbankgebouw hebben beide een rondende overloop richting Koninginne-laan. Dit is stedenbouwkundig fout. Een recht poortgebouw had bijvoorbeeld de twee singelgedeeltes moeten verbinden. Voor de rest doet Roermond het nog niet eens zo slecht. 'Zeker als je de vergelijking maakt met een stad als Weert, waar het een na het ander verdwijnt.'

Hans Boots' huidige woning aan de Petrus Polliusstraat: een intieme oase van rust en geborgenheid.
Foto: Arjo Brouns

Inmiddels zijn we beland in de diepe tuin van het woonhuis Peter Polliusstraat 19. Vrolijk verbergt hij zich achter een dicht bij het huis staande potplant. Ver van de camera. Hans wil niet poseren voor een foto. Bijna aan het einde van de tuin staat een grote heg. Hierachter bevindt zich een bijzondere plek die ik zeker gezien moet hebben...

Teloorgang?

Aan de rand van het plantsoen rond de Maasnielderbeek, op de adressen Gebroek 77-83, stond tot voor kort een kloek complex huizen rond de binnenplaats van een boerderij, ooit gebouwd door een vader voor al zijn zeven kinderen. Hun nazaten, de families Zeegers en Willems, wonen er nog steeds. Blijkens de muurankers werd het complex gebouwd in 1807. Nu is van dat jaartal alleen '07' over. Oorzaak: het linker gedeelte met de '18' is gesloopt.

Kan dat zomaar? Ja. Zoals bij zoveel panden van voor 1850 is de monumentale waarde nooit onderzocht, laat staan beschermd. Zoals bij alle niet-monumenten buiten het Beschermd Stadsgezicht hoeft voor sloop geen vergunning worden verleend, laat staan bekendgemaakt (alleen een vergunning voor het 'geheel vernieuwen van 2 woningen' werd gepubliceerd). En zoals dat gaat kun je

bij een onbekende sloopdreiging geen voorbescherming aanvragen in afwachting van een eventuele monumentstatus. Natuurlijk, het nu gesloopte deel was na de aanleg van een zinkput verzakt. Zeker, de nieuwbouw sluit aan bij het 'dorpse' karakter van het Gebroek en de Heidebaan. Maar jammer is het wel.

Redding?

Kattentoren

Er resten nog wel vraagtekens, maar het onderzoek bij de Kattentoren heeft al heel wat opgeleverd: een globaal bouwjaar (in of kort na 1388), een hoge stadsringmuur van mergel met bakstenen steunbogen die bij restauratie nog enkele meters hoger zal worden, middeleeuwse graffiti, een aarden kanonnenwal (rempart), een stukje van de halfronde hoektoren met een schietgat (de rest ligt sinds 1985 onder het fietspad), een trap vanuit de hoektoren naar de weergang op de muur, een kazematachtig arsenaaltje (?) en een waterput binnen in het 'Heksenhuuske'.

Maar het project levert niet alleen veel op, het kost ook veel. De fondsenwerving begint op stoom te komen dankzij bijdragen van de gemeente, een wegenbouwer en een aantal ondernemers rond de Willem-Alexanderhaven. De Stichting Ruimte schenkt f 1000. Heeft u hart voor dit gezichtsbepalende, maar helaas 'onrendabele' monument, maakt u dan uw bijdrage over op bankrekening nummer 131204912 t.n.v. de Stichting RURA te Roermond, onder vermelding van 'Kattentoren'.

Bouwkunde en bouwkunst in Roermond

In de eerste aflevering van deze serie werd de hoofddraagstructuur van het gebouw behandeld. Per nummer zal telkens een bepaald onderdeel of materiaal van het gebouw worden behandeld worden.

Ditmaal staat de gevel centraal.

> Joep Janssens

De gevel en haar functie

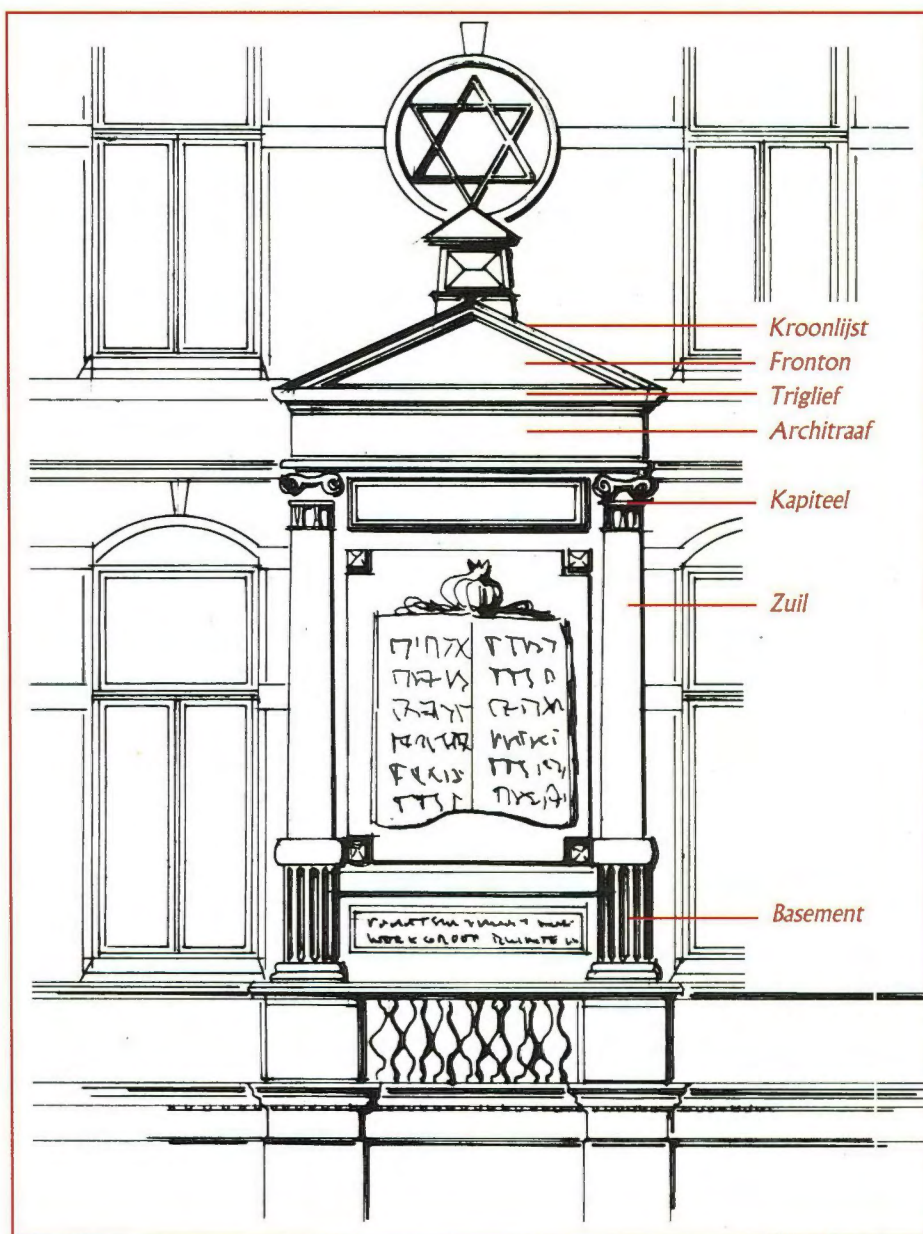
De belangrijkste functie van de gevel is de scheiding van binnen en buiten, dus de wering van weersinvloeden (kou, wind en neerslag) en de bescherming tegen ongewenst bezoek. Tegelijk dient de gevel ook juist bepaalde buiteninvloeden (licht en lucht) en de bezoekers toegang te verschaffen tot het gebouw. De gevel is dus een schil met regelbare openingen. Daarnaast kan de gevel een constructieve functie hebben, hetzij als dragend deel van het geheel (de hoofddraagstructuur), hetzij slechts als zelfdragend onderdeel.

Een vrijstaand gebouw kent in principe vier gevels; met de gevels bedoelen wij immers de buitenwanden.

In een stedelijke, aaneengesloten bebouwing worden de zijgevels de *bouwmuren* (ook wel: brandgevels) genoemd. De hoofddraagconstructie is meestal gebaseerd op deze bouwmuren, omdat die in principe massief en vrij van openingen kunnen zijn en geen schade kunnen ondervinden van weersinvloeden en calamiteiten (ontploffingen, oorlogsgeweld).

De voor- en achtergevel blijven dan nog als zichtzijde over, waarbij de achtergevel veelal puur functioneel is, dus slechts de scheiding tussen binnen en buiten vormt.

Vooral bij commerciële gebouwen moet de gevel ook flexibel zijn (niet letterlijk). Het 'gezicht' moet regelmatig *gefacelift* kunnen worden als gevolg van de veranderende functie van het pand, of als gevolg van trends. De voorgevel van met name commerciële gebouwen wordt dan ook zelden als dragend deel van het gebouw uitgevoerd, omdat dit een wijziging zou kunnen bemoeilijken.

Ornament aan de gevel van de synagoge (Hamstraat 20) met een model van de klassieke gevel.

Tekening: Joep Janssens

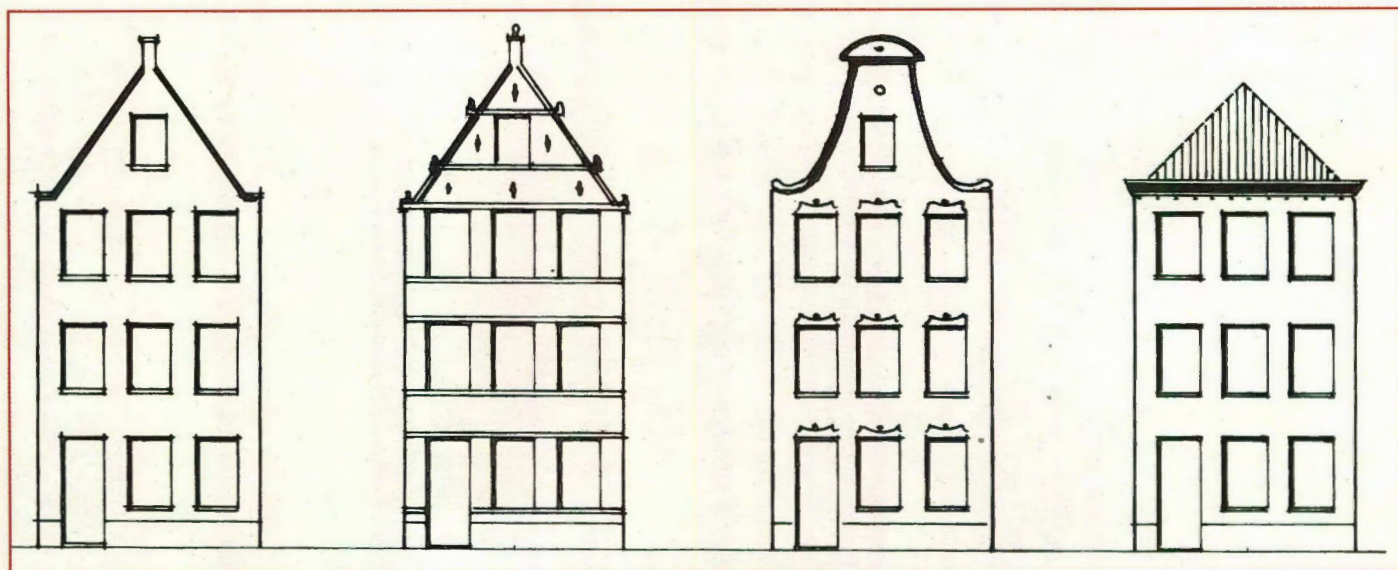
De gevel vormt in veel gevallen het visitekaartje van de eigenaar of uitbater van het pand. Zowel vorm, kleur- en materiaalkeuze als detaillering kunnen dit benadrukken.

Komt de materiaalkeuze voor de hoofddraagconstructie op puur rationele basis tot stand, voor de gevel is vooral de heersende mode belangrijk. Daarbij wordt dikwijls gegrepen naar

'exotische' materialen (diverse hout-, glas- en natuursteensoorten) en minder beproefde detailleringen. De levensduur is immers voor een niet-dragend gedeelte van het gebouw van minder

model van een klassieke gevel waarbij alle onderdelen zijn te onderscheiden (zie tekening). De onderdelen en benamingen worden nog altijd gebruikt, zij het vaak in een verbasterde vorm.

overgenomen, of er werden in de gevel stalen balken en kolommen geïntegreerd die grote openingen mogelijk maakten. Het summum is de huidige

De ontwikkeling van de topgevel in hoofdlijnen: tuitgevel, schoudergevel, klokgevel en lijstgevel.
Tekening: Joep Janssens

belang, en zeker niet voor de gevel die toch weer zal zwichten voor de eerst volgende modewijziging. Voorbeelden van dit soort *face-liften* zijn de toonzalen van Sijben Meubelen, die vijf jaar geleden van architect Coppen een nieuwe (overigens uiterst duurzame) jas kregen, en het hoofdkantoor van de Rabobank (architect L. Petit).

Geschiedenis

Zoals in de vorige aflevering is besproken waren de eerste (grotere) gebouwen geconstrueerd uit gestapelde stenen, met minimale mogelijkheden voor variatie in materiaal, vorm en detaillering. Geleidelijk namen zowel de vraag naar onderscheid als de technische mogelijkheden toe, en verschenen ca. 1000 jaar voor Christus in het Midden-Oosten gebouwen met een gevel, dat wil zeggen een bewust vormgegeven zichtzijde van het gebouw. Vooral bij de Grieken ontstond een echte *orde*, een min of meer vastgelegd concept, waarbinnen de gevel werd vormgegeven. Alle onderdelen vonden hun oorsprong in een bepaalde functie, maar werden verder doorontwikkeld waardoor een geraffineerd en rijk geornamenteerd geheel ontstond. Aan de Joodse synagoge aan de Hamstraat (1853) vinden wij een

In de Romeinse tijd werd de bouwtechniek verder ontwikkeld. Verschillende materialen werden door elkaar gebruikt (steen, beton, hout) en vooral nieuwe constructievormen als bogen en gewelven werden toegepast. Hierdoor ontstond een grotere ontwerpvrijheid (grotere openingen, meer verdiepingen); met name de mogelijkheid om grotere overspanningen te maken komt bij het ontwerp van een gevel goed van pas. Tot in de 19e eeuw veranderde (constructief gezien) feitelijk weinig, hoewel gebouwgrootte en ornamentering afhankelijk van de heersende conjunctuur sterk varieerden.

In de stadsbebouwing (winkels, woningen) werden aanvankelijk vooral houten gevels toegepast, om een relatief smal pand toch optimale lichttoetreding te verschaffen. Zeker in Roermond werd na twee grote stadsbranden in de 16e en 17e eeuw op grote schaal overgegaan op stenen gevels, hetgeen feitelijk een beperking betekende voor de vormgeving. Dit werd opgelost door toepassing van plinten, speklagen, omlijstingen etc. Pas bij de toepasbaarheid van staal en glas (en later gewapend beton) ontstonden voor de gevel grote mogelijkheden. De dragende functie kon immers door de achterliggende constructie worden

mogelijkheid om een geheel glazen *vliesgevel* te maken zodat de achterliggende nering optimaal getoond kan worden; kijk maar eens bij Jeans Centre op de Varkensmarkt.

Gevelvormen (modetrends)

De meest klassieke gevel waarbij beide functies (constructief en representatief) nadrukkelijk zijn vertegenwoordigd is die van de Griekse tempel. Daarna kwamen de boogvormen uit de Romeinse tijd, die in de gotiek hun letterlijke hoogtepunt vonden. In de renaissance- en klassicismeperiodes kwamen de klassieke vormen weer terug. Roermondse voorbeelden zijn onder meer het pand Meesters op de Schuitenberg en de Steenen Trappen aan de Neerstraat. Kennelijk staat er weer een nieuwe renaissance (wedergeboorte van klassieke bouwkunst) voor de deur, gelet op de 'tempel' van Goossens Meubelen aan de Dr. Philipslaan en de 'thermen' van het nieuwe Designer Outlet Center bij het kazerneterrein.

Na de renaissance maakten barok en rococo het een stuk bonter waarna werd teruggekeerd naar de neo-stijlen van o.a. onze Pierre Cuypers. Bonter werd het opnieuw met de echte nieuwe

stijlen zoals art nouveau of Jugendstil (Neerstraat 38; Janssens-Höppener, Neerstraat 10; De Gouden Appel, Markt 19).

Een vernieuwende stijl was ook de Amsterdamse school (art deco), waar de ontwerper zich binnen een strak kader van horizontalisme en herhaling de vrijheid nam om rijk te ornamenteren (woningen Voogdijstraat 41-45), of juist soberheid te betrachten (Paredisschool, Begijnhofstraat 14).

Vanaf de jaren dertig kwamen zakelijker stijlen op zoals de nieuwe zakelijkheid. Hoewel de vormgeving en decoratie sober waren, was ook hier sprake van een consequent door-gezette stijl. Vooral de vormen waarbij beton, pleisterwerk, glas en staal werd toegepast (architecten Rietveld, Dudok, Peutz) werden later achterhaald door technische problemen (betonrot, condensatie, energieverlies). Mede hierdoor belandden wij uiteindelijk in de goedkope 'recht-toe-recht-aanstijl' van de tweede helft van de 20e eeuw (Arlo, Pollaert, Westrom, noem maar op). Gelukkig kwamen tijdig de inkeer en de middelen, en mag het nu weer 'ietsje meer' zijn.

Topgevels

In de stedelijke bebouwing vanaf de middeleeuwen heeft de vorm van de topgevel een interessante ontwikkeling doorgemaakt (zie tekening). De topgevel is de gevelspits die als bovendakse gevel, min of meer onafhankelijk van de vorm van het dak, gemodelleerd kan worden.

De oudste vorm is de tuitgevel. De eerste variant hierop is de schoudergevel, waarbij het gevelvlak door een of meer horizontale 'schouders' wordt onderbroken. De trapgevel zoals het pand Van den Berg in de Brugstraat is een verdere ontwikkeling van de schoudergevel. Hierbij werden de 'trappen' afzonderlijk voorzien van een afdekrand van bijvoorbeeld natuursteen. Daarna ontstonden,

in een zucht naar onderscheid, hals-, klok- en rolgevels en diverse tussenvormen, zoals de oude boerderij aan de Sporck in De Wijher. Eind 18e, begin 19e eeuw werd het

de gevel iets af te leiden over de ouderdom of functie van het gebouw. De voorgevel is bijvoorbeeld een ideaal middel om meerdere panden één te doen lijken (hoofdkantoor BAM v/h

*Niet-dragende gevel geheel bestaande uit ruiten (Wijershoflaan 1)
Architecten Arend Ottink en Erik Kaptein
Foto: Peter Wijnands*

plotseling in om de hele topgevel weg te laten (of weg te halen!), waardoor een horizontaal beëindigde lijstgevel ontstond zoals bij grote voorname gebouwen. Dat bij bestaande panden het dak hiertoe aangepast moest worden werd op de koop toe genomen.

Kennelijk staat er weer een nieuwe renaissance voor de deur, gelet op de 'tempel' van Goossens Meubelen aan de Dr. Philipslaan en de 'thermen' van het nieuwe Designer Outlet Center.

Een groot aantal Roermondse huizen in het oude gedeelte van de stad (Markt, Luifelstraat etc.) lijkt hierdoor jonger dan ze feitelijk zijn. Vaak kun je aan de niet-verbouwde achtergevel (dus een oorspronkelijke topgevel) zien dat het pand middeleeuws is, terwijl de voorgevel alle moeite doet 'nieuw' te lijken.

De gevels als historisch document

Zoals uit het voorgaande blijkt, is het voor een historicus zeer *tricky* om uit

Straus Van Mierlo aan de Minderbroederssingel). Omgekeerd kan de gevel juist als historisch document gehandhaafd blijven, terwijl de achterliggende gebouwen volledig worden vernieuwd of gecombineerd (Laurentiuschool, Maasniel; stadhuis; kantoren van het bisdom, Neerstraat).

Uit onze stadswandelingen met bouw-historicus Bart Klück is gebleken dat de gevel, ook al kan een pand niet aan de hand daarvan gedateerd worden, vaak wel een interessant verhaal over het gebouw en zijn historie vertelt. Blijf echter alert op misleiding: hoeveel vreemde (niet-Roermondse) bouw-kundigen en kunstkenneren zullen bij restaurant Da Mauro aan de Koolstraat gezocht hebben naar het blauw-witte monumentenschildje of op zijn minst een datering in de muurankers?

Losse tegels

Een rubriek met allerlei vermeldenswaardige 'kleinigheden': actualiteit, aankondiging, oproep of bericht. Van ons of van de lezers. Dus ook u kunt bij ons 'een tegel lichten'.

Straatnamen

Makkelijk als je in een vreemde plaats een straat moet zoeken, terwijl de routeplanner het niet doet en er geen plattegrond voorhanden is: veel straatnamen zijn te vinden met enige topografische kennis. De straatnaam duidt vaak 'de weg naar' aan. In de gemeente Roermond kennen wij o.a.: Elmpsterweg, Heinsbergerweg, Hornerweg, Kapellerlaan, Keulsebaan, Maastrichterweg, Swalmerstraat en Venloseweg. Maar ook de minder bekende: Bergerweg, Leroperweg, Gulickerweg (richting Jülich), Herkenboscherweg, Maasnielderweg en Roermondsestraat (in de voormalige gemeente Maasniel). Omgekeerd kom je o.a. in Keulen een Roermonder Straße tegen. Toch leuk voor de chauvinisten dat er in Roermond géén Weerterstraat bestaat (en dat de naam Café De Stad Weert verdwenen is). Wat ook handig kan zijn bij het zoeken naar het juiste adres, is het feit dat vanuit het stadscentrum links de oneven huisnummers in oplopende volgorde liggen, en rechts de even nummers.

®

GvdG

De Gouden Klok

Een rijksmonument met een kleurrijke geschiedenis is De Gouden Klok (Kraanpoort 5). Toen architect Jan Bongaerts dit winkelpand in 1946 verbouwde, kwam achter de gladde 19e-eeuwse pleisterlaag op de bovenverdieping een renaissancegevel tevoorschijn. Kennelijk was het huis kort na de stadsbrand van 1554 gebouwd. Bongaerts 'restaureerde' de gevel min of meer, maar liet de steunboogjes boven de ramen op de eerste etage weg en bracht zelfontworpen gipsreliëfs aan boven die van de tweede etage. Het uithangteken dat de pui sierde, een 'gouden' bel, bleef behouden en kreeg extra nadruk door een historiserende gevelsteen met

Ze maakt geen deel uit van de kunstroute Pro-Sessie, deze cafégevel in de Veldstraat. Ze is ter gelegenheid van Euro 2000 in feestkleuren geschilderd. Na het EK wordt de gevel in ere hersteld. Maar over 100 jaar wordt bij een restauratie een interessante 'onderlaag' ontdekt, waarvoor onze nazaten bescherming aanvragen. Foto: Dennis Janssen

huisnaam. (Overigens heette het pand in 1680-1684 waarschijnlijk 'de Swarten adeler', maar dat terzijde.) Onlangs werd een aardig plan goedgekeurd voor aanpassing van de pui. Het dubbele boogvenster zal worden voorzien van glas-in-lood waarin de halve rondingen van de kozijnen gespiegeld terugkeren en cirkels doen ontstaan. Het geheel zal er Jugendstil-achtig uit komen te zien. Leuk!

®

GvdG

Inrichting en herinrichting

Het interieur willen we u niet aanbevelen en over het aantal vierkante meters per knoflookpad ter plaatse zullen we maar geen grapjes meer maken, maar u moet eens gaan kijken hoe de nieuwe penitentiële inrichting aan de Keulsebaan-Zuid eruit komt te zien. Moderne architectuur die zich van het gangbare onderscheidt. Uniek is het voor de Rijksgebouwendienst uitgevoerde project niet; ergens in Nederland schijnt al een ouder zustercomplex te staan. Als alles klaar is komen er twee historische gevangenissen in de stad leeg: aan de Frans Douvenstraat en aan de Pol-artstraat/Dionysiusstraat. Twee kansen dus om witte vlekken op de Roermondse kaart in te kleuren. Heeft u ideeën? Meld u dan; het complex aan de Frans Douvenstraat is zelfs te koop.

®

GvdG

Colofon

Ruimtelijk verschijnt vier maal per jaar en wordt bezorgd bij liefhebbers (maar ook bij belagers) van de stad en het stedelijk schoon. Overname van artikelen is toegestaan nadat toestemming is gevraagd en als bronvermelding wordt toegepast. ISSN: 1389-2606

Medewerking aan dit nummer:

Arjo Brouns, Willem Cartigny, Gerard van de Garde, Dennis Janssen, Joep Janssens, Paul Poell, Bert Thomassen, Peter Wijnands.

Redactie-adres Ruimtelijk:

Robert Regoutstraat 56, 6042 CN Roermond, tel. 31 98 52

Secretariaatsadres Stichting Ruimte:

Bachstraat 112, 6044 SN Roermond, tel. 32 26 18

Abonnementen:

f 15, - per jaar; over te maken op Postbank 7625876 t.n.v. penningmeester Stichting Ruimte te Utrecht(!). Het blad wordt dan bezorgd of toegezonden.

Verspreiding:

Ruimtelijk wordt bij abonnees bezorgd of per post toegezonden. Het blad is beperkt verkrijgbaar bij: het VVV, de bibliotheken, het stadhuis, museum en boekhandel Boom (Neerstraat).

Vormgeving:

Bert Thomassen

Drukwerk en afwerking:

ARS Grafische Producties & Communicatie, Martin van het Erve en zijn medewerkers.